

Utvecklingen i Kallbygden

Människorna i Kallbygden har under många år samlat sina krafter i många projekt för att åstadkomma en positiv utveckling. Trots detta har avfolkningen stadigt fortsatt med bl.a. affärs- och skolnedläggning som följd. Man kan fråga sig hur det hade sett ut i Kallbygden utan dessa ansträngningar. Det var i Huså som de första stora samarbetsprojekten började i slutet av 1970-talet. Drygt tio år senare började samarbetet i hela Kallbygden på bred front. Eftersom det var i Huså som det först började hända stora saker skildras byutvecklingen där först i nedanstående framställning med början 1979 och fram t.o.m. 2011. Därefter skildras utvecklingen i hela Kallbygden med början runt 1990 fram t.o.m. 2011.

Byutvecklingen i Huså sedan slutet av 1970-talet

I slutet av 1970-talet sågs byns framtidsutsikter dystra ut. Antalet innevånare hade sjunkit till ca 90. Både affären och skolan var på fallrepet.

Den negativa trenden bröts tack vare en stor kultursatsning – **Husåspelet**. 1978 presenterade konstnären Batte Sahlin sitt manus, som handlade om kopparverksepoken i Huså från år 1742 till slutet av 1800-talet. Byborna hade till en början en mycket avvaktande inställning till att medverka som skådespelare, men Batte tillsammans med några teaterkollegor från Teater Narren i Stockholm lyckades locka med sig de flesta bybor i detta stora projekt. 1979 hade spelet premiär på den vackra spelplasten Ol' Svens. Spelet blev en stor succé och fick lysande recensioner. Framgången skapade självförtroende, framtidstro och bäddade för nya satsningar av byborna. Husåspelet uppfördes senast 1999. Det finns förhoppningar om att det en dag ska spelas igen.

Parallellt med skapandet av Husåspelet tog Sixten Karlsson och Bengt Ocklind initiativ till upprustning av **Huså Herrgård**, som byggdes av kopparverket på 1830-talet. 1979 bildades Föreningen Huså Herrgård. Efter att ha stått och förfallit i många decennier påbörjades på allvar renoveringsarbetet 1984 och slutfördes 1993. Under denna tid återuppbjuggdes också det stora timmerhuset, den s.k. bryggstugan, intill huvudbyggnaden som rekonstruktion av den gamla som rivits under tidigt 1900-tal. Även de två fristående flygelbyggnaderna, som revs på 1930-talet, återuppbjuggdes 2005-2007 som rekonstruktioner av de gamla. I huvudbyggnadens bottenvåning finns café/restaurang och på övervåningen finns bl.a. ”kungsrummet”, där Oscar II övernattade 1873 på väg till Trondheim för att krönas som även Norges kung. I bryggstugan finns mineralmuseum, bruksmuseum och bakstuga. I den södra flygelbyggnaden finns ett gruvmuseum och i den norra en uthyrningslägenhet.

För att få igång vinterturism väcktes idén att bygga en turismanläggning. 1983 bildade bybor och fritidshusägare **Huså Lift ekonomisk förening**. Mycket pengar och ideellt arbete satsades av medlemmarna. Övrig finansiering av anläggningen var lån och bidrag från staten samt ett banklån. Julen 1984 stod anläggningen klar med skidlift, restaurang, tio uthyrningsstugor och snövässlor, som transporterar skidåkare mellan skidliftarna i Huså och Åre. Föreningen slet under många år med ekonomiska problem. Värst var det de snöfattiga vintrarna 1991 och 1992. 1999 konkursade föreningen.

Liftföreningen hade sina stugor stående på husåbon Arne Hyttstrands mark. Arne satte upp fyra egna parstugor samtidigt som liftföreningen satte upp sina tio. Dessa stugor blev den första stugbyn i Huså. Några år senare byggde Arne en större byggnad med

vandrarhemsstandard intill stugorna. Hela boendeanläggningen gav han namnet **Hyttgården**. Nuvarande ägare heter Andreas Karlsson.

Turismutvecklingen innebar att människor såg nya möjligheter att bo kvar eller flytta till Huså. Befolkningen ökade snabbt, och det blev ökat behov av barnomsorg och lägenheter. 1989 bildades **Bostadsrättsföreningen Husåhus ekonomisk förening**. Föreningen byggde sex lägenheter i tre hus. 1999 kom föreningen på obestånd och likviderades. Lägenheterna övertogs då av Håkan Fernström, Börje Forsberg och Mats Tysk. För att ordna barnomsorgen bildades ett föräldrakooperativ. 1992 invigdes de nya lokalerna som fick namnet **Knotthale**.

1989 visades Curt Strömblads TV-dokumentär **Byn som vägrade dö**. Filmen handlar om bybornas gemensamma satsningar fr.o.m. slutet av 1970-talet.

1990 hände mycket i byn. Stockholms stad byggde en fritids- och konferensanläggning för sin personal. Hela anläggningen består bl.a. av 30 stugor och ett konferenshus. Anläggningen kom av husåborna att kallas för **Stockholmsbyn**. Stockholms kommun ägde 15 av stugorna, Konsum Stockholm 5 och de övriga av diverse kommunala stockholmsbolag. ICA-butiken **Forss Livs** byggde ny affärslokal. **Huså VA-förening** anlade VA-nät för de centrala delarna av Huså. Ovan nämnda bostadsrättsförening byggde sina två första hus.

I början av 1990-talet bildades **M/S Drottning Sophia ekonomisk förening** med medlemmar från de olika byarna i Kallbygden. Drottning Sophia var ett av flera fartyg som gick i passagerartrafik på Kallsjön i början av 1900-talet och användes senare som bogseringsbåt för timmer. Det var det sista fartyget som gick på sjön. På 1960-talet försvann det söderut. Föreningen köpte fartyget, tog hem det och rustade upp det. Sedan 1992 går M/S Drottning Sophia åter i trafik på Kallsjön.

1991 startade **Huså-Åreskutans Fjällridning** med ritturer på islandshästar. Roger Lind har sedan dess drivit verksamheten.

1993 bildades den ideella föreningen **Huså Byalag**. Byalaget behandlar för byborna gemensamma frågor, bl.a. övergripande frågor samt detaljfrågor som annars "faller mellan stolarna". Byalaget har möte ungefär en gång i månaden och alla bybor är välkomna att delta.

1995 startade Ylva Forsberg företaget **Huså Bröd**. 2000 gick brodern Markus Forsberg in som delägare.

1999 köpte Göran Folkesson den konkursade skidanläggningen. Han har sedan dess utvecklat anläggningen med bl.a. nya nedfarter och husvagnscamping. Skidanläggningen har sedan dess hetat **Gruvbacken** och restaurangen vid backen **Den Djupa Gruvans Krog**. Samma år sålde Stockholms stad sin del i anläggningen (Stockholmsbyn) till Karl Åge Skansberg, som gav den namnet **Koppardalen**. Efter något år sålde han ut stugorna styckevis. De kommunala stockholmsbolagen sålde även ut sina tio stugor. Konsum Stockholm hade några år tidigare skänkt bort sina fem stugor till Föreningen Huså Herrgård, som sedan sålde fyra av dessa till Svensk Sjuksköterskeförening och en till Huså Byalag.

2001 upphörde **Huså Getgård**, som makarna Börje och Mildred startade 1977. Barnen Ylva och Markus Forsberg, ägare av **Huså Bröd**, gjorde 2002 bageri av det gamla mejeriet, där de sedan dess bl.a. bakat sitt berömda spisbröd. Förutom de två ägarna jobbar tre anställda i företaget.

2002 lades **Huså skola** ner p.g.a. för litet antal elever och sedan dess har husåeleverna (åk F-6) gått i Kyrkslättnens skola i Kall. Huså har en lång skolhistoria. Redan 1746 införde kopparverket en bruksskola i Huså. Den f.d. skolbyggnaden i Huså byggdes av gruvbolaget 1852. Efter nedläggelsen övertog Huså byalag byggnaden och den används i dag bl.a. som möteslokal. Även förskoleverksamheten vid lokalen **Knotthale** lades ner 2002 p.g.a. barnbrist. Fastigheten såldes sedan till ett privat företag, som använder lokalen som fritidshus.

2003 lades ICA-butiken **Forss Livs** ner. Systrarna Carina och Sonja Forss hade då drivit butiken sedan 1979 då de åter öppnade butiken som deras far Sigge Forss hade drivit under åren 1937-1978. Innan dess drevs den av Siggens far Ol' Forss.

Under åren 2004-2007 pågick ett **gruvkulturprojekt** som finansierades av EU- och bygdemedel. Det resulterade i följande: Upprustning av Gruvvägen, upprustning av gruvarbetartorpet Ol' Borins, informationsskyltar (i hytt- och anrikningsområdet, längs Gruvvägen och vid Bjelkes Gruva), byggnation av vindskydd vid Bjelkes Gruva, anläggande av trappa ner i gruvan, återuppbyggnad av de två herrgårdsflyglarna, uppbyggnad av Huså Gruv- och Bruksmuseum. Projektledare var Håkan Fernström och Mats Tysk.

2010 fick **Huså mineralmuseum** en ny utställning. Bakgrunden till detta projekt var att Föreningen Huså Herrgård sedan tidigare hade en mineralutställning med mineraler som amatörgeologen Olle Näslin donerat till föreningen. Mineralsamlingen var mycket stor och av mycket hög klass. Däremot gav utställningen inte rättvisa åt samlingen. Det krävdes en mer professionell utställning för att intressera fler än specialintresserade.

Syftet med projektet var att åstadkomma ett mineralmuseum som i utformning höll samma höga klass som Huså Gruv- och Bruksmuseum och därmed göra Huså till ett ännu intressantare besöksmål.

Dan Lööf, som tidigare med framgång byggt upp Huså Gruv- och Bruks- museum, anlitas. Olle Näslin gladdes mycket över den här satsningen och kom på flera besök under arbetets gång, då han följde arbetet och kom med synpunkter. Han skänkte nu också sina allra vackraste praktstuffer till föreningen. Utställning blev mycket bra. Den väcker intresse och ger en skönhetsupplevelse. Det finns både lokala och globala mineraler. En del i utställningen berättar hur Åreskutan bildats under flera hundra miljoner år. Där finns ett kristallrum där man kan testa om man får en energikick. Bakom ett draperi kan man se hur fluorescerande stenar får olika färger då de belyses med UV-ljus. I fördjupningsrummet finns mikroskop kopplad till dataskärm där man kan se stenarna i förstoring. Det finns också en databas där man hitta fakta om alla kända mineraler. I biblioteket finns faktaböcker i ämnet.

Under sommaren 2010 var Olle Näslin (93 år) mycket svag, hörde mycket dåligt och var nästan blind. Trots det var han mycket entusiastisk. På invigningsdagen under sommaren kunde han ändå vara med och var mycket nöjd och uppåt. Ett par månader efteråt var han död. Olle hade testamenterat 50 000 kr till herrgårdsföreningen för att användas till mineralmuseet.

Kallbygdens Intresseförening

Föreningen bildades 1991. Bakgrunden var att det fanns många föreningar, mer eller mindre aktiva. Det fanns ett behov av en samverkansorganisation för att kraftfullare kunna verka för en positiv utveckling i Kallbygden. Det fanns också ett behov av samverkan när det gällde prioritering av bygdeavgiftsmedlen. En samverkan hade påbörjats några år tidigare utan formell organisation. Ett möte öppet för alla boende i Kallbygden ordnades varje år, där olika ansökningar presenterades av de sökande. Därefter diskuterades och prioriterades dessa, vilket resulterade i en prioriteringslista från Kallbygden. Denna ordning var bättre än tidigare, då

kommunen gjorde prioriteringen utan något förslag från Kallbygden, och sedan lämnade prioriteringslistan till länsstyrelsen. Men den nya ordningen hade också stora brister. Att på ett enda möte med många representanter från de olika byarna med olika särintressen komma överens var inte lätt, och mötena blev väldigt långdragna.

Med Intresseföreningen som ansvarig för prioriteringsprocessen fick man ett väl fungerade system. Först presenteras de olika ansökningarna på ett presentationsmöte anordnat av Kallbygdens Intresseförening. I nästa steg rangordnar de olika byalagen samtliga ansökningar genom att ge det högst prioriterade projektet nr 1, det näst mest prioriterade nr 2 o.s.v. Till sist hålls ett styrelsemöte för Intresseföreningen där man räknar ihop poängen för de olika projekten. Projektet med lägst poäng kommer högst på listan. Prioriteringslistan skickas sedan till kommunen som då tar relativ stor hänsyn till denna vid sin prioritering.

Intresseföreningen fungerar som ett samverkansorgan mellan de sex byalagen och övriga föreningar. Från början hölls öppna medlemsmöten en gång i kvartalet och styrelsemöten en gång i månaden. Medlemsmötena har med åren minskat i antal medan styrelsemötena fortfarande är lika frekventa.

Månadsbladet med namnet Kalendarium, som startades av föreningen, är en viktig informationskanal inom Kallbygden. Även en del utflyttade kallbor prenumererar på det. Bladet innehåller bl.a. ett månadskalendarium där man ser vad som händer i bygden, bl.a. möten och evenemang. Det innehåller också artiklar och annonser. Till sommaren varje år ger föreningen även ut Kallbygdstidningen, som är en fylligare tidning. Föreningen engagerade sig tidigt för en förbättring av Kallvägen, vilket gav resultat, och för Husåvägen. Under 2011 har föreningen ökat sitt engagemang för Husåvägen och försöker i samverkan med Huså byalag att påverka berörda myndigheter.

Som framgår av nedanstående redogörelse har föreningen drivit många projekt, bl.a. flera EU-projekt. Genom föreningens försorg bildades vindkraftsföreningen Kallvind ek. för. där Intresseföreningen är den allra största andelsägaren. Föreningen äger bolaget Kallbygdens Fastighetsaktiebolag. Bolaget äger butikslokalen i Kall. Det ägde servicehuset vid Juvulns Camping fram till försäljningen 2008. Bolaget har hand om fastighetsskötseln för Årehus AB:s fastigheter i Kall.

Tack vare föreningen har allt större del av bygdeavgiftsmedlen använts till gemensamma projekt för hela Kallbygden. I många av dessa projekt har bygdeavgiftsmedlen kunnat växlas upp med EU-medel.

M/S Drottning Sophia ekonomisk förening

I början av 1990-talet bildades **M/S Drottning Sophia ekonomisk förening** med medlemmar från de olika byarna i Kallbygden. Drottning Sophia var ett av flera fartyg som gick i passagerartrafik på Kallsjön i början av 1900-talet och användes senare som bogseringsbåt för timmer. Det var det sista fartyget som gick på sjön. På 1960-talet försvann det söderut. Föreningen köpte fartyget, tog hem det och rustade upp det. Projektet finansierades med medlemsinsatser, ideellt arbete och bygdeavgiftsmedel. Sedan 1992 går M/S Drottning Sophia åter i trafik på Kallsjön.

Bygdebalansen 1998-1999

1998 startade ett EU-projekt med namnet Jobb och Miljö i hela kommunen. Det var ett samverkansprojekt mellan LRF och Åre kommun. En del av detta projekt kom att kallas Bygdebalansen i Kall. Ledare för denna del var Linda Forss.

Bygdebalansprojektet använde sig av en metod, utarbetad av Glesbygdsuniversitetet i Umeå, kallad Lokal ekonomisk analys. Arbetet bedrevs under ca ett år i en arbetsgrupp

bestående av representanter för de olika byalagen i Kallbygden. Eftersom metodnamnet Lokal ekonomisk analys lät alltför avskräckande, bytte arbetsgruppen ut det till Bygdebalansen. Linda Forss hade ansvaret att ordna och delta i mötena samt att dokumentera vad man kom fram till.

Metoden går ut på att utifrån data, bl.a. från SCB, analysera den lokala ekonomin. Därigenom får bl.a. reda på vilka resurser som finns i bygden, hur de används, hur mycket som strömmar ut från bygden och hur mycket som kommer tillbaka. Lokala resurser är t.ex. disponibel inkomst, råvaror, naturvärden, kulturvärden, energikällor, åkermark, skog, fiskevatten, mjölkkor och köttdjur. Exempel på frågor man kan ställa sig: Används resurserna på smartaste sätt? Arbetsgruppen beräknade att den totala disponibla inkomsten för invånarna i Kallbygden var ca 50 milj. kr. Skulle denna resurs kunna användas på ett för bygden mer lönande sätt, t.ex. om invånarna i större utsträckning nyttjar lokala företag? Finns det några onödiga läckage där pengar i onödan strömmar ut ur bygden? Kan vi producera egen el och bygga upp en bygdefond genom att satsa på vindkraft? Kan det som produceras i bygden förädlas i högre grad?

Värdet i detta arbete ligger framför allt i att man i högre grad börjar tänka utifrån dessa perspektiv, vilket kan leda till att man ser nya möjligheter och får nya visioner.

Bygdeavgiftsmedlen som går till Kallbygden brukar ligga på omkring 4 milj. kr. Dessa pengar investeras för det mesta på ett smart sätt i Kallbygden och gör stor nytta. Dessa belopp är småpengar jämfört med de 50 milj. som invånarna tjänar ihop. En intressant fråga som arbetsgruppen grunnade på var om detta belopp skulle kunna göra ännu mer nytta för Kallbygden.

Detta projekt har väckt stort intresse i landet och många har fått information om det. Bygdebalansen finns dokumenterad i skrift och på VHS-film (biblioteket i Kall).

Områdesstyrelsen

Under 1999 gjordes försök på kommunens initiativ med fördjupad lokal demokrati. Kallbygden tackade ja till att testa försöket med områdesstyrelse. Denna fungerar som egen kommunal nämnd med egen budget och ansvar över barnomsorg, skola och äldreomsorg. Hälften av ledamöterna i styrelsen är direktvalda från Kallbygden, och hälften politiskt tillsatta av kommunfullmäktige. De direktvalda väljs i samband med de partipolitiska valen vart fjärde år. De som utses av kommunfullmäktige är partipolitiskt aktiva, och kan bo var som helst i kommunen. En fördel med denna mix är att minst hälften av styrelsen bor i Kallbygden och därmed är lokalt förankrade. En annan är att den politiskt tillsatta delen underlättar kontakterna med kommunorganisationen. Till en början var de fem ledamöter av varje kategori. Ordförandeskapet skiftade mellan de båda kategorierna varje år. Efter några år minskades antalet ledamöter till 3 + 3, och då ändrades också ordförandeskapet så att ordförande därefter valdes enbart bland de direktvalda. Efter två år förlängdes försöket, och efter ytterligare två år permanentades det.

I ett tidigt skede inventerade områdesstyrelsen vilka behov invånarna i Kallbygden uttryckte. Det största behovet visade sig vara ett äldreboende i Kall. Därför drev Områdesstyrelsen denna fråga energiskt, vilket resulterade i ett äldreboende med sex platser. Detta som fick namnet Skogsbygården invigdes den 13/2 2006. Lägenheterna finansierades av Årehus AB och gemensamhetslokalerna i våningen under av Kallbygdens Intresseförening genom bygdeavgiftsmedel.

Med tiden blev det behov att bygga ut. I slutet av november påbörjades bygget som omfattade två lägenheter och större gemensamhetslokaler. Bygget finansierades på samma sätt som tidigare. Intresseföreningen investerade med bygdeavgiftsmedel på 1 980 000 kr.

Kallbygden har satt sig på tvären vid tre tillfällen då kommunen försökt flytta eleverna i årskurs 6 till i Järpen. Första gången var 1995, då Intresseföreningen organiserade motståndet, ett motstånd som ledde till att kommunen ändrade sitt beslut om flytt. Det senaste försöket var 2009 då Barn och ungdomsnämnden i kommunen beslutade om att föreslå en ny flytt till Järpen. Det hade man gjort ovetande om att områdesstyrelsen också var en kommunal nämnd med samma status. Kommunens hantering fick bakläxa. Kommunalrådet bjöds till Kall där hon utsattes för en sådan intensiv argumentering, att hon klokt nog insåg att det bara var att ge sig. Därmed fick man behålla årskurs 6 även den här gången.

Med facit i hand kan man konstatera att Kallbygden skulle ha haft en sämre kommunal service utan områdesstyrelsen. Projekten med äldreboendet visar hur väl ett samarbete mellan Områdesstyrelsen, Intresseföreningen och det kommunala fastighetsbolaget kan falla ut.

EU-projektet Kallbygden 2004

Från 1 maj 2001 och tre år framåt drev Kallbygdens Intresseförening ett EU-projekt under namnet Kallbygden 2004.

Projektet, som hade en totalkostnad på 5 365 850 kr, finansierades enligt följande:

EG Strukturfonder	1 609 755
Nationell offentlig finansiering genom bygdeavgiftsmedel	1 609 755
Privat finansiering genom bygdeavgiftsmedel	1 922 340
Eget arbete från Intresseföreningen	224 000

Bakgrunden var att Kallbygden, med ett vikande befolkningstal som då var endast 636 personer, hade svårigheter att upprätthålla acceptabel nivå på samhällsservicen. Åtgärder behövdes för att bromsa minskningstakten och om möjligt skapa en uppåtgående trend.

Projektets syfte var att påverka befolkningstalet och samhällsservicen positivt, att stärka befolkningens engagemang och intresse för sin bygd, att skapa nya arbetstillfällen och bevara befintliga samt att skapa bättre förutsättningar för nyföretagande och för de befintliga företagen. I projektplanen ingick tre delar; marknadsföring både extern och intern, utbyggnad av vindkraft samt att tillvarata gruvkulturen i Huså. Som huvudansvarig projektledare anställdes Egon Wikström. Han hade ansvaret för budget och tidsplan. Han höll också i företagsekonomisk rådgivning till turismföretagen.

Delprojektledare för marknadsföringen var Ronnie Elf, Anne Wikström och Anna-Kari Bertilsson. Dessa var anställda på olika deltjänster.

I den interna marknadsföringen riktade man in sig mot allmänheten, föreningar, byalag och företag. Under Intresseföreningens och Områdesstyrelsens möten (ca en gång i månaden) hade man stående informationspunkter där det redogjordes vad som hände i bygden. I tidningen Kalendarium och Kallbygdstidningen publicerades artiklar om projektets utveckling. Utskick gjordes till bygdens turismföretagare om olika informationsvägar som fanns att tillgå. Utvecklandet av bygdens hemsida, www.kallbygden.com, blev en ny informationsmöjlighet för alla boende runt Kallsjön. Ett annat utmärkt tillfälle för intern marknadsföring var anordnandet av seminariedagar tillsammans med områdesstyrelsen.

I den externa marknadsföringen har bygden presenterats på olika vildmarksmässor runt om i landet. Största insatsen när det gäller mässor gjordes för Fäviken Game Fair. Projektet hjälpte Fäviken med marknadsföring, ekonomistyrning och organisation av Fäviken Game Fair 2002, samtidigt som man ordnade Kallbygdens eget område under mässan. Eftersom mässan hade fått problem med både ekonomi och organisation och med risk att läggas ner, var

projektets hjälp till Fävikens av mycket stor betydelse. Övrig marknadsföring har inriktats mot annonsering i lokal- och branschtidningar samt informationsmaterial till länets turistbyråer. Jämtland/Härjedalen Turism har också varit en stor mottagare och samarbetspartner när det gäller turistinformation. Ett antal broschyrer om Kallbygden togs fram till olika utskick. En bildekall med texten "Hemligheterna på Åreskutans norra sida www.kallbygden.com" trycktes upp och delades ut. Material samlades in från bygdens turistföretagare och lades ut på hemsidan. Som ett kvitto på genomslag i marknadsföringen kom många förfrågningar om olika föreläsningar om verksamheten i Kallbygden. Projektet höll föredrag bl.a. under Grogrundsmässan hösten 2002 samt för Inlandsdelegationen och Folkrorelserådet hösten 2003 samt för ett antal studiebesök från olika håll. Visningsresor har anordnats bl.a. för Åre Turistbyrå, Stiklestad naturupplevelser, JHT och en engelsk operatör som var intresserad av vildmark.

Delprojektledare för vindkraftsdelen var Rolf Johansson. Målet med detta projekt var att under projekttiden utveckla förutsättningarna så att det vid projekttidens slut skulle vara klart för en utbyggnad av ytterligare fem vindkraftverk inom samma område i Gråsjön i västra Kall där det första vindkraftverket Anja står (byggt år 2000).

Att genomföra detta projekt blev en oväntat lång resa. Det skulle visa sig att handläggningstiden på Miljödepartementet skulle bli hela 3,5 år. Frågan om fortsatt utbyggnad blev en stående punkt på dagordningen på Intresseföreningens styrelsemöten som hölls en gång i månaden. Mycket tid gick åt för att hålla utbyggnadsplanerna vid liv och hålla kontakt med andra vindkraftexploatörer för att tillsammans lobba för utbyggnad av vindkraft i fjällområdena. Det var också resurskrävande att följa den tekniska utvecklingen där man varit på studiebesök på olika fabriker som t.ex. Vestas i Danmark och på Vestas Svenska AB:s kontor i Falkenberg. Det uppsatta målet för projektet uppnåddes.

Projektet har väckt stort intresse utanför Kallbygden. Representanter för Kallbygden har varit inbjudna till flera konferenser och seminarier för att föreläsa för olika grupper som jobbar med bygdeutveckling. Under åren som gått (t.o.m. 2004) sedan vindkraftverket byggdes, har ett 20-tal intresserade grupper besökt Kallbygden för att få information om hur hela processen genomförts.

Delprojekledare för Gruvkulturen i Huså var Håkan Fernström och Mats Tysk som var anställda på 25 % var. Målet med detta projekt var att utveckla Huså som ett av Jämtlands intressantaste kulturella besöksmål. Följande delprojekt ingick:

Ett gammalt gruvarbetartorp, Ol' Borinstorpet, rustades upp. Torpstugan byggd 1818 rätades upp, bottenstockar byttes, den yttre väggen reparerades, i nedervåningen reparerades golven, tapetserades väggarna och renoverades spiskåpan i köket. Torpet har därefter fungerat som ett museitorp.

Upe vid Bjelkes gruva sattes ett vindskydd upp för att dels fungera som vindskydd och dels som plats för information om gruvfältet som man blickar ut över.

På 1930-talet revs de båda fristående flygelbyggnaderna vid Huså Herrgård. En rekonstruktion av den södra flygeln påbörjades 2003. Målet med detta var att komplettera herrgårdsmiljön och inrätta ett gruvmuseum i byggnaden.

Den 3 km långa Gruvvägen rustades upp så att besökare nu kan gå eller åka fyrhjuling där utan problem.

Skyltar, som beskriver hur processen att framställa koppar av kopparmalm, sattes upp i hyttområdet.

Stängsel och röjsågar köptes i syfte att behålla det öppna odlingslandskapet.

En omfattande forskning och dokumentation gjordes. Resultaten av detta har kommit till väl användning i ett senare projekt där bl.a. inrättandet av Huså Gruv- och Bruksmuseum ingick.

Övrigt som projektet genomförde

Datorhjälp lämnades till byalag/föreningar och företag med framtagning av olika publikationer och annonser.

Informationstavla om Kallbygden sattes upp i Bonäshamn.

Kvalitetssärkringskurs för turistföretag, "Tour Quality", genomfördes.

Hjälp lämnades till Områdesstyrelsen att ordna seminariedagar för interna målsättningar och synliggörande av personalen.

Bidrag gavs till skolan i Kall för att göra studiebesök på Vestas vindkraftsfabrik.

Juvulns Camping hade stort behov av ett bättre servicehus, som med tiden blivit alltför dåligt för att renovera. Då ägarna inte hade råd att bygga ett nytt, fick de hjälp av projektet som byggde nytt servicehus, som ägarna sedan fick hyra.

Projektet medverkade till att ett fastighetsbolag, Kallbygdens Fastighetsaktiebolag, startade och tog över förvaltningen av Årehus AB:s hyresbostäder i Kall, vilket innebar en kraftig ökning av uthyrningen av bostäderna. Även byggandet av ICA-butikslokalen i Kall kunde genomföras tack vare projektet. Kallbygdens Fastighetsaktiebolag blev ägare av lokalen, som sedan hyrs av ICA-handlaren. Fastighetsbolaget var också ägare av servicehuset vid Juvulns Camping.

EU-projektet Gruvkultur i Huså 2004-2006

Projektägare: Kallbygdens Intresseförening

Projektledare: Håkan Fernström (40% tjänst) och Mats Tysk (20% tjänst)

Finansiering: EU Regionala fonden	912 774
Donationer:	150 000
Bygdeavgiftsmedel:	1 329 806
Länsstyrelsen:	300 000
Åre kommun	200 000
Ideellt arbete	150 000

Bakgrunden till projektet var att en nedgångsperiod inleddes under 1900-talets allra sista år med utflyttning, Husåspelet lades i träda, nedläggning av skolan och förskolan och stängning av byns lanthandel. Något behövde göras för att åstadkomma framtidstro i Huså.

Syftet var att vända den negativa befolkningstrenden, skapa framtidstro och öka sysselsättningen. Målet var att Huså inom tre år skulle utvecklas till ett av Jämtlands mest intressanta kulturturistiska besöksmål. Gruvkulturområdet från Huså Herrgård upp till Huså gruva skulle utvecklas till ett bärkraftigt besöksmål. Företag kopplade till kulturturism skulle öka sin omsättning. Lokalbefolkningen skulle öka.

Följande aktiviteter genomfördes: Den södra herrgårdsflygeln färdigställdes. Den norra herrgårdsflygeln återuppfördes och inreddes med en uthyrningslägenhet. I skolbyggnaden installerades bergvärme. Informationsskyltar utformades och sattes upp längs Gruvvägen och vid Bjelkes gruva. Trappa ner i gruvan byggdes. Ett gruv- och bruksmuseum inrättades i den södra flygeln. En del av museet förlades till bottenvåningen i bryggstugan vid herrgården.

EU-projektet (Leader) Nya möjligheter i Kallbygden

Bakgrunden var behovet av utveckling i Kallbygden. Trots tidigare projekt hade invånareantalet fortsatt att sjunka. Med hjälp av två konsulter inventerades vid möten på olika platser i Kallbygden vilka behov, önskningsar och idéer som fanns. Detta ledde fram till en ansökan om ett Leader-projekt. Syftet var förstås att vända den negativa trenden.

Projektidén var att i en sammanhållen process utveckla bygden, och det handlade om vindkraft, bredband, marknadsföring av Kallbygden, inflyttning från bl.a. Nederländerna, utveckling av entreprenörskap hos bl.a. dem som flyttar in samt att utveckla förutsättningarna för boende och byggande.

Det visade sig mycket svårt att få igenom detta projekt, trots att man på länsstyrelsen ansåg att det vara mycket bra. Svårigheterna låg att det inte passade in i de aktuella reglerna för någon av de olika fonderna, varken Regionala fonden, Landsbygdsfonden eller Leader. För en fond var projektet för stort och för en annan för litet. Det man lärde sig var att projekt måste anpassas till reglerna för fonderna, inte efter behov och nytta, om man ska få något bidrag. Efter många om och men gick projektet igenom som ett Leader-projekt, trots att det ansågs för stort som ett sådant. Projektansökan kom in till Leader Åres Gröna Dalar den 10 juni 2009, men först den 24 augusti 2010 kom meddelande om beslutet. Då kunde projektet starta några dagar senare (1/9) och håller på till utgången av 2012.

I meddelandet kan man läsa följande motivering till beslutet: ”LAG bifaller denna ansökan för att den kombinerar och för samman en strategisk utveckling av bygden (inflyttning, integration, entreprenörskap och lokalproducerad energi) kombinerat med en känsla av att detta sker på ett väldigt Leadermässigt sätt. Ansökan har utvecklats under lång tid med underifrånperspektiv som utformats till konkreta insatser i projektform. Den del av projektplanen som handlar om bredband har dock strukits då den ej tillåts inom Leader ...”

Egon Wikström är huvudansvarig projektledare med ansvar för budget och tidplan. Han arbetar 50 % i projektet. Astrid Olsen, som är delprojektledare för marknadsföringen, arbetar 50 %. Håkan Fernström, som är delprojektledare för att hjälpa folk från Holland och Belgien att flytta till Kallbygden, arbetar 50 %.

T.o.m. 2011 har 22 personer från Holland/Belgien flyttat till Kallbygden. Av dessa har 14 personer senare flyttat ut från Kallbygden. Det rör sig om tre familjer. En av dessa flyttade till Järpen. De andra två flyttade tillbaka till Holland/Belgien. Arbetsuppgifterna för ledaren för detta projekt är bl.a. att delta på emigrationsmässor i Holland, att hålla kontakt via mail med intressenter i Holland och Belgien, att hjälpa till att hitta jobb och bostäder, att hjälpa till med byråkratin kring inflyttningen (bl.a. uppehållsrätt och folkbokföring) samt att på olika sätt stödja dem som flyttat in till bygden.

I projektplanen ingår att göra planer (detaljplaner, översiktsplaner) för nybyggnation. En plan görs för Huså och en för Konäs. I Kall utreds möjligheten till nybyggnation av bostäder.

Som ordförande för Kallvind ek. för. har Sören Monvall huvudansvaret för vindkraftsprojektet. Detta sköter han ideellt. Planen är att bygga ytterliggare vindkraftverk.

I projektansökan ansöktes om 100 000 kr till uppgradering av det luftburna bredbandet i Kallbygden. Detta ströks av beslutsfattaren. Därför har samma belopp sökts av bygdeavgifts-medlen 2012.

Projektets kostnadsbudget och finansieringsplan

KOSTNADSBUDGET

Faktiska kostnader	Beskrivning	Kronor
Löner	Proj.grupp	870 000
Investeringar	Enl. inv bilaga	1 500 000
Övriga kostnader	Enl övr	140 000
Summa kostnader		2 510 000
Resurser		
Ideellt arbete		532 825
Övriga ideella resurser		412 500
Summa resurser		945 325

FINANSIERINGSPLAN

Faktisk finansiering	Kronor
Projektstöd	1 010 000
Övrig offentlig medfinansiering	1 500 000
Summa finansiering	2 510 000
Resurser	
Ideellt arbete	532 825
Övr. privat ideell finansiering	412 500
Summa resurser	945 325